

Diogelu Plant a Gwella Safonau Addysg i Bawb
Safeguarding Children and Improving Education
Standards for All

Yr Adran Addysg a
Gwasanaethau Plant

Ysgol
Maes y Gwendraeth
Polisi Anghenion
Gofal Iechyd
Ysgolion

Heol y Parc

Cefneithin

Llanelli

SA14 7DT.

01269 833900

swyddfa@maesygwendraeth.org

Pennaeth: Mr W Evans.

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2017

Dyddiad adolygu: Tachwedd 2018

1. Egwyddorion allweddol:

- Dylai dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd gael eu cefnogi'n briodol fel bod ganddynt fynediad llawn i addysg, gan gynnwys teithiau ac addysg gorfforol.
- Rhaid i gyrff llywodraethu sicrhau bod trefniadau ar waith i gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd.
- Dylai gyrff llywodraethu sicrhau bod staff sy'n gosod addysg yn ymgynghori â'r gweithwyr proffesiynol perthnasol, dysgwyr a rhieni i sicrhau bod anghenion y dysgwr ag anghenion gofal iechyd yn cael eu deall yn iawn a'u cefnogi'n effeithiol.
- Dylai staff ddeall a gweithio o fewn egwyddorion cynhwysedd.
- Dylid cynllunio gwersi a gweithgareddau mewn modd sy'n caniatáu i'r rhai sydd ag anghenion gofal iechyd gymryd rhan yn llawn.
- Dylai staff ddeall eu rôl wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd a dylid darparu hyfforddiant priodol.
- Dylai staff deimlo'n hyderus eu bod yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng gofal iechyd.
- Dylai staff fod yn ymwybodol o anghenion eu dysgwyr trwy rannu anghenion gofal iechyd y dysgwr unigol yn briodol ac yn gyfreithlon.
- Pryd bynnag y bo'n briodol, dylid annog a chefnogi dysgwyr i gymryd cyfrifoldeb am reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain.

2. Gofynion cyfreithiol yr ysgol

Mae Adran 175 o Ddeddf Addysg 2002 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu i wneud trefniadau i sicrhau bod eu swyddogaethau'n cael eu harfer gyda golwg ar ddiogelu a hyrwyddo lles plant yn yr ysgol neu fan dysgu arall. Mae hyn yn cynnwys cefnogi plant ag anghenion gofal iechyd.

Wrth fodloni'r dyletswyddau o dan adran 175 o Ddeddf Addysg 2002, rhaid i awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu roi sylw i ganllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru o dan yr adran hon.

Mae Adran 21 (5) o Ddeddf Addysg 2002 yn gosod dyletswydd ar gyrff llywodraethu i hyrwyddo lles dysgwyr yn yr ysgol i'r graddau y mae'n gysylltiedig â'r materion a grybwyllir yn adran 25 (2) o Ddeddf Plant 2004, sy'n cynnwys iechyd meddwl a chorfforol a lles emosiynol, addysg, hyfforddiant a hamdden, a lles cymdeithasol.

Mae gan bob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd yr hawl i addysg lawn. Yn ychwanegol at y dyletswyddau a nodir uchod (Deddf Addysg 2002), rhaid ystyried hefyd a yw'r dysgwr wedi'i ddiffinio fel anabl o dan Deddf Cydraddoldeb 2010. Rhaid i gyrff llywodraethu gydymffurfio â dyletswyddau'r Ddeddf hon, gan gynnwys y rhai hynny mewn cyd-destun addysg. Er enghraifft, rhaid gwneud addasiadau rhesymol ar gyfer dysgwyr anabl ac ni ddylid gwahaniaethu yn erbyn dysgwyr anabl wrth wneud trefniadau derbyn. Wrth ddrafftio'r canllawiau a'r cyngor statudol hwn, mae Gweinidogion Cymru wedi rhoi sylw i'r CCUHP - mae'r cynnwys yn adlewyrchu'r hawliau a gynhwysir yn y confensiwn.

www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents
www.childrensrights.wales

Mae materion gofal iechyd yn effeithio ar bob dysgwr yn unigol ac efallai y bydd cefnogaeth gan y lleoliad addysg yn cael effaith ar ansawdd eu bywyd a chyfleoedd yn y dyfodol. Felly, dylai gyrff llywodraethu a phenaethiaid sicrhau bod trefniadau'n canolbwyntio ar ddiwallu'r

anghenion sy'n benodol i'r dysgwr ac yn ystyried sut mae hyn yn effeithio ar eu haddysg, eu cyrhaeddiad a'u lles. Dylai'r trefniadau roi hyder i ddysgwyr a rhieni fod y ddarpariaeth yn addas ac yn effeithiol.

Rhaid i awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu sicrhau bod trefniadau'n cefnogi dysgwyr yn briodol ac yn lleihau'r aflonyddwch neu'r rhwystrau i'w haddysg. Dylai'r trefniadau hefyd ystyried unrhyw ddyletswyddau diogelu ehangach wrth geisio sicrhau bod pob dysgwr yn gallu manteisio ar yr un cyfleoedd a mwynhau'r un cyfleoedd.

Mae hyn yn cynnwys creu a chynnal polisiau anghenion gofal iechyd effeithiol yn yr awdurdod lleol a'r lleoliad addysg. Ni ddisgwylir i'r polisi fod yn hir neu'n gymhleth nac yn cwmpasu pob cyflwr meddygol posibl, ond dylai fod ganddo agwedd eang a pherthnasol i'r awdurdod lleol neu'r lleoliad addysg unigol. Bydd angen iddo fod ar gael ar-lein i rieni a dysgwyr ei ddarllen ac ni ddylai gynnwys unrhyw wybodaeth bersonol neu gyfrinachol.

Bydd gan lawer o ddysgwyr angen gofal iechyd tymor byr ar ryw adeg. Gyda chymorth priodol, dylent allu mynychu'n rheolaidd a chymryd rhan yn y rhan fwyaf o weithgareddau. Fodd bynnag, efallai y bydd gan rai dysgwyr anghenion gofal iechyd sylweddol neu hirdymor sy'n effeithio ar eu galluoedd gwybyddol neu gorfforol, eu hymddygiad neu eu cyflwr emosiynol, felly efallai bydd angen cymorth ychwanegol arnynt.

Mae angen ystyried darpariaeth hyblyg o'r cwricwlwm i helpu dysgwyr i ailintegreiddio â'r lleoliad addysg yn ystod cyfnodau o absenoldeb, e.e. trwy astudio rhan amser addas, darpariaeth amgen gan yr awdurdod lleol a dychwelyd graddol.

Mae ymagwedd gydweithredol wrth wneud penderfyniadau ynghylch cefnogaeth yn hanfodol. Mae hyn yn cynnwys gwrando ar ddymuniadau a chyngor y dysgwr, rhiant a gweithwyr proffesiynol mewn addysg ac iechyd. Rhaid i les y dysgwr fod yn brif bryder wrth wneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt.

Lle bo modd, dylai'r dysgwr gael ei gefnogi i adeiladu dealltwriaeth a hyder i gynyddu hunan-reoli anghenion gofal iechyd yn fwyfwy, yn dibynnu ar ei allu i wneud hynny. Cyfeirir at hyn weithiau fel 'cymhwysedd Gillick'.

Wrth wneud trefniadau i gefnogi dysgwyr, mae rolau penodol y gellir eu gosod ar y corff llywodraethu a staff y lleoliad addysg. Er y gellir darparu cymorth y tu allan fel hyfforddiant neu gyngor gan weithwyr neu sefydliadau gofal iechyd proffesiynol, yn y pen draw mae'r corff llywodraethol yn gyfrifol am, a rhaid iddo hybu, lles pob dysgwr yn yr ysgol.

Mae trefniadau aml-asiantaeth rhwng lleoliadau addysg, gweithwyr proffesiynol gofal iechyd, gweithwyr proffesiynol gofal cymdeithasol, awdurdodau lleol, rhieni a dysgwyr o bwysigrwydd hanfodol. Dylai polisiau a gweithdrefnau anghenion gofal iechyd nodi'r trefniadau gweithio ar y cyd a dangos sut y byddant yn gweithio mewn partneriaeth i ddiwallu anghenion dysgwyr ag anghenion gofal iechyd.

Rhaid i gyrff llywodraethu sicrhau bod cynlluniau, trefniadau a gweithdrefnau i gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn eu lle ac yn cael eu gweithredu'n gywir ac yn effeithiol.

Gellid gosod y trefniadau a'r gweithdrefnau hyn o fewn un polisi anghenion gofal iechyd ar gyfer y lleoliad addysg. Byddai hyn yn darparu canllaw hygyrch i gynorthwyo staff wrth ymateb i anghenion gofal iechyd dysgwyr. Mae angen i'r polisi anghenion gofal iechyd fod ar gael ar-lein ac ni ddylai gynnwys unrhyw wybodaeth bersonol neu gyfrinachol.

Dylai cyrrff llywodraethol ofyn am gyngor gan eu hawdurdod lleol, y bwrdd iechyd ac unrhyw weithwyr iechyd neu ofal cymdeithasol proffesiynol perthnasol eraill i ddatblygu'r trefniadau

hyn.

Dylai'r pwyntiau canlynol gael eu hystyried wrth ddatblygu trefniadau a gweithdrefnau, er nad yw hon yn rhestr gynhwysfawr:

- dylai staff ddeall a gweithio o fewn egwyddorion cynhwysiant;
- dylid cynllunio gwersi a gweithgareddau mewn modd sy'n caniatáu i'r rhai sydd ag anghenion gofal iechyd gymryd rhan lawn;
- dylai staff ddeall eu rôl wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd a dylid darparu hyfforddiant priodol;
- dylai staff deimlo'n hyderus eu bod yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng gofal iechyd;
- dylai staff fod yn ymwybodol o anghenion eu dysgwyr trwy rannu anghenion gofal iechyd y dysgwr unigol yn briodol ac yn gyfreithlon;
- pryd bynnag y bo'n briodol, dylid annog a chefnogi dysgwyr i gymryd cyfrifoldeb am reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain.

3. Rolau a chyfrifoldebau:

3 (a) Ysgol

Cyrff llywodraethu

Dylai cyrff llywodraethu oruchwylio datblygu a gweithredu trefniadau, a ddylai gynnwys:

- cydymffurfio â dyletswyddau statudol perthnasol, gan gynnwys y rhai o dan Deddf Cydraddoldeb 2010 (e.e. y ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol mewn perthynas â dysgwyr ag anghenion gofal iechyd os ydynt yn anabl, fel yr amlinellir uchod);
- bod â dyletswydd statudol i hyrwyddo lles dysgwyr. Dylai ysgolion ystyried sut y gallant fodloni'r anghenion hyn, gan gynnwys darparu mynediad i wybodaeth a deunyddiau i ddysgwyr sy'n anelu at hyrwyddo lles ysbrydol a moesol ac iechyd corfforol a meddyliol (Erthygl 17 Confensiwn CCUHP);
- ystyried sut y gallant gefnogi dysgwyr i ddatblygu'r sgiliau, y wybodaeth a'r gwydnwch emosiynol sydd eu hangen i gynnal eu hawliau, a hawliau eraill;
- sicrhau bod rolau a chyfrifoldebau pawb sy'n ymwneud â'r trefniadau i gefnogi anghenion gofalwyr dysgwyr yn glir ac yn cael eu deall gan bawb sy'n gysylltiedig, gan gynnwys unrhyw ddirprwyo cyfrifoldebau neu dasgau priodol i bennaeth, aelod o staff neu berson proffesiynol fel y bo'n briodol; cydweithio â rhieni a gweithwyr proffesiynol eraill i ddatblygu trefniadau gofal iechyd er mwyn diwallu buddiannau'r dysgwr;
- datblygu a gweithredu trefniadau effeithiol i gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Dylai hyn gynnwys polisi ar anghenion gofal iechyd a, lle bo'n briodol, Cynlluniau Iechyd Unigol ar gyfer dysgwyr penodol;
- sicrhau bod trefniadau ar waith ar gyfer datblygu, monitro ac adolygu trefniadau anghenion gofal iechyd;
- sicrhau bod y trefniadau yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol eraill, megis iechyd a diogelwch, cymorth cyntaf, asesiadau risg, Deddf Diogelu Data 1998, mesurau diogelu a gweithdrefnau brys;
- sicrhau bod systemau cadarn ar waith ar gyfer delio ag argyfyngau gofal iechyd a digwyddiadau critigol, ar gyfer gweithgareddau ar neu oddi ar y safle, gan gynnwys mynediad i feddyginiaeth argyfwng megis anadlyddion neu benniau adrenalin;

- sicrhau bod staff sy'n gyfrifol am gefnogi dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd wedi'u hyfforddi'n briodol (gweler '2.8 Hyfforddiant' ar dudalen 17);
- sicrhau bod yswiriant priodol yn ei le, cydymffurfir ag unrhyw amodau a bod staff yn glir ar yr hyn y mae hyn yn ei olygu iddyn nhw wrth gefnogi dysgwyr;
- cael polisi atal haint sy'n adlewyrchu'n llawn y gweithdrefnau a nodir yn y canllawiau cyfredol.

Penaethiaid

Dylai'r pennaeth sicrhau bod trefniadau i ddiwallu anghenion gofal iechyd eu dysgwyr wedi'u datblygu'n ddigonol a'u gweithredu'n effeithiol. Gall hyn gynnwys:

- gweithio gyda'r corff llywodraethu i sicrhau cydymffurfiaeth â dyletswyddau statudol perthnasol wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, gan gynnwys dyletswyddau o dan Deddf Cydraddoldeb 2010;
- sicrhau bod yr holl bartïon dan sylw yn deall y trefniadau sydd ar waith yn llawn, i ddiwallu anghenion gofal iechyd dysgwr, a bod camau o'r fath yn cael eu cynnal. Mewn lleoliadau addysg yn fwy, efallai y bydd yn fwy ymarferol i ddirprwyo rheolaeth ddyddiol anghenion gofal iechyd dysgwr i aelod arall o staff. Dylai'r pennaeth oruchwylio'r trefniant hwn yn uniongyrchol fel rhan o'r trefniadau adrodd a goruchwylio rheolaidd;
- sicrhau bod y gefnogaeth a roddir yn ei le yn canolbwyntio ar anghenion y dysgwr unigol, a elwir hefyd yn gynlluniau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn;
- ymestyn ymwybyddiaeth o anghenion gofal iechyd ar draws y lleoliad addysg yn unol â hawl y dysgwr i breifatrwydd. Gall hyn gynnwys cymorth, staff arlwyo a chyflenwi, llywodraethwyr, rhieni a dysgwyr eraill;
- penodi aelod o staff a enwir sy'n gyfrifol am ddysgwyr ag anghenion gofal iechyd, cysylltu â rhieni, dysgwyr, y gwasanaeth dysgu gartref, yr awdurdod lleol, y gweithiwr allweddol ac eraill sy'n ymwneud â gofal y dysgwr;
- sicrhau bod digon o staff hyfforddedig ar gael i weithredu'r trefniadau a nodir yn yr holl CGIU, gan gynnwys cynlluniau wrth gefn ar gyfer sefyllfaoedd brys ac absenoldeb staff;
- bod â chyfrifoldeb cyffredinol dros ddatblygiad CGIU;
- sicrhau bod gan ddysgwyr amgylchedd priodol ac urddasol i gyflawni eu hanghenion gofal iechyd, e.e. ardaloedd toiledau preifat ar gyfer cathetri;
- gwirio gyda'r awdurdod lleol a yw gweithgareddau penodol ar gyfer cefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn cael eu cynnwys yn briodol gan yswiriant a gwneud staff yn ymwybodol o unrhyw derfynau i'r gweithgareddau a gwmpesir;
- sicrhau bod pob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd wedi'i gysylltu'n briodol â gwasanaeth cyngor iechyd y lleoliad addysg;

- sicrhau pan fydd dysgwr yn cymryd rhan mewn lleoliad profiad gwaith neu debyg, bod y cymorth gofal iechyd priodol wedi'i gytuno a'i roi ar waith;
- darparu adroddiadau blynyddol i'r corff llywodraethu ar effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith i ddiwallu anghenion gofal iechyd dysgwyr;
- sicrhau nad yw pob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd yn cael ei eithrio o weithgareddau y byddai hawl ganddo gymryd rhan ynddynt yn arferol, heb reswm clir yn seiliedig ar dystiolaeth;
- hysbysu'r awdurdod lleol pan fydd dysgwr yn debygol o fod i ffwrdd o'r lleoliad addysg am gyfnod sylweddol, e.e. tair wythnos (boed ar un achlysur neu fwy yn ystod y flwyddyn academaidd) oherwydd ei anghenion gofal iechyd. Yn y pen draw, mae'r hyn sy'n cymhwyso cyfnod o absenoldeb fel 'arwyddocaol' yn y cyd-destun hwn yn dibynnu ar yr amgylchiadau ac a all y lleoliad ddarparu addysg addas i'r dysgwr. Gall cyfnodau byr o absenoldeb fod yn arwyddocaol, gan ddibynnu ar yr amgylchiadau;
- bod yn ymwybodol o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) 2014. Dylai lleoliadau addysg fod yn gwbl ymwybodol o'r dull hwn a sicrhau bod cymorth i ddysgwyr yn cael ei ddarparu gan ddefnyddio ymagwedd gyfannol.

Athrawon a staff cymorth

Efallai y gofynnir i unrhyw aelod o staff o fewn y lleoliad addysg roi cefnogaeth i ddysgwyr ag anghenion gofal iechyd, gan gynnwys cynorthwyo neu oruchwylio gweinyddu meddyginiaethau. Mae'r rôl hon yn hollol wirfoddol. Rhaid i aelodau staff dderbyn hyfforddiant digonol ac addas a chyflawni'r lefel gymhwysedd angenrheidiol cyn iddynt ymgymryd â'r cyfrifoldeb. Ni ellir gofyn i unrhyw aelod o staff weinyddu neu oruchwylio meddyginiaeth oni bai ei fod yn rhan o'u cytundeb, telerau ac amodau neu gynllun swydd a gytunwyd ar y cyd.

Yn ogystal â'r hyfforddiant a ddarperir i staff sydd wedi gwirfoddoli neu sydd wedi'u contractio i gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, dylai'r lleoliad addysg sicrhau bod staff:

- yn deall polisiau a threfniadau anghenion gofal iechyd y lleoliad addysg yn llawn;
- yn ymwybodol o ba ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd mwy difrifol neu gronig, ac, lle bo'n briodol, yn gyfarwydd â CGIU y dysgwyr hyn. Mae hyn yn cynnwys gwybod sut i gyfathrebu â rhieni a beth yw'r sbardunau ar gyfer cysylltu â hwy, megis pan fo'r dysgwr yn sâl, yn gwrthod cymryd meddyginiaeth neu wrthod rhai gweithgareddau oherwydd ei anghenion gofal iechyd;
- yn ymwybodol o arwyddion, symptomau a sbardunau cyflyrau meddygol cyffredin sy'n bygwth bywyd ac yn gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng. Mae hyn yn cynnwys gwybod pwy yw'r cynorthwyyr cyntaf a cheisio eu cymorth os bydd argyfwng meddygol yn digwydd;
- yn deall gweithdrefnau brys y lleoliad addysg yn llawn ac yn barod i weithredu mewn argyfwng;
- yn gofyn am a gwrando ar farn dysgwyr a'u rhieni, y dylid eu hystyried wrth roi cefnogaeth ar waith;
- yn sicrhau bod dysgwyr (neu eu ffrindiau) yn gwybod pwy i ddweud wrtho os ydynt yn teimlo'n sâl, angen cymorth neu newidiadau i gefnogaeth;

- yn gwranddo ar bryderon dysgwyr os ydynt yn teimlo'n sâl ar unrhyw adeg ac ystyried yr angen am gymorth meddygol (yn enwedig yn achos anawsterau anadlu a adroddir);
- yn sicrhau nad yw dysgwyr ag anghenion gofal iechyd wedi'u heithrio rhag gweithgareddau y maent am gymryd rhan ynddynt heb reswm clir yn seiliedig ar dystiolaeth, gan gynnwys unrhyw deithiau / ymweliadau allanol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod gan ddysgwyr fynediad i'w meddyginiaeth a bod aelod o staff sydd wedi'i hyfforddi'n briodol yn bresennol i gynorthwyo lle bo angen;
- yn ymwybodol o faterion bwlio a lles emosiynol ynghylch dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, ac yn barod i ymyrryd yn unol â pholisi'r lleoliad addysg;
- yn ymwybodol y gall anghenion gofal iechyd effeithio ar allu'r dysgwr i ddysgu a darparu cymorth ychwanegol pan fo angen; yn cefnogi dysgwyr sydd wedi bod yn absennol a'u cynorthwyo i ddal i fyny ar waith a gollwyd - gallai hyn olygu gweithio gyda rhieni a gwasanaethau arbenigol;
- yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r rhieni ynghylch sut mae'r angen gofal iechyd yn effeithio ar y dysgwr yn y lleoliad addysg. Gall hyn gynnwys adrodd am unrhyw ddirywiad, pryderon neu newidiadau i drefniadau dysgwr neu staff.

3 (b) Rhieni / gofalwyr a Dysgwr

Mae'n hollbwysig bod dysgwyr a rhieni yn cymryd rhan weithgar wrth gynllunio cefnogaeth a rheolaeth anghenion gofal iechyd. Dylai diwallu anghenion yr unigolyn fod wrth wraidd gwneud penderfyniadau a phrosesau. Mae'r CCUHP yn nodi y dylai dysgwyr gael mynediad at wybodaeth briodol sy'n hanfodol ar gyfer eu hiechyd a'u datblygiad a chael cyfleoedd i gymryd rhan mewn penderfyniadau sy'n effeithio ar eu hiechyd.

Dylai rhieni a dysgwyr:

- dderbyn diweddariadau ynglŷn â materion gofal iechyd / newidiadau sy'n digwydd o fewn y lleoliad addysg;
- fod yn rhan o greu, datblygu ac adolygu CGIU (os oes un). Efallai mai'r rhiant a'r dysgwr sydd yn y sefyllfa orau i ddarparu gwybodaeth am sut mae eu hanghenion gofal iechyd yn effeithio arnynt. Dylent gymryd rhan lawn mewn trafodaethau ynghylch sut y bydd anghenion gofal iechyd y dysgwr yn cael eu diwallu yn y lleoliad addysg, ac yn cyfrannu at ddatblygu ei CGIU, a'i gydymffurfio â hwy;
- ddarparu gwybodaeth ddigonol a chyfoes i'r lleoliad addysg am anghenion gofal iechyd, gan gynnwys unrhyw ganllawiau ynghylch gweinyddu meddyginiaethau a / neu driniaeth gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol. Lle bo hynny'n briodol, dylid annog a galluogi dysgwyr i reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain;
- hysbysu'r lleoliad addysg am unrhyw newidiadau megis math o feddyginiaeth, dds neu ddull gweinyddu;
- darparu meddyginiaethau cyfredol perthnasol, wedi'u labelu'n gywir, gyda chyfarwyddiadau dosiad a gweinyddu ysgrifenedig;
- sicrhau bod modd cysylltu ag oedolyn enwebedig bob amser a bod yr holl ffurflenni angenrheidiol yn cael eu cwblhau a'u llofnodi;
- hysbysu'r lleoliad addysg os yw ei plentyn wedi cael clefyd neu gyflwr heintus wrth fynychu;

Dylai rhieni hefyd:

- a) ddarparu gwybodaeth gyswllt argyfwng;
- b) gymryd rhan mewn trafodaethau, gan gynnwys rhannu gwybodaeth / cyfrinachedd.

Dylai dysgwyr hefyd:

- a) hysbysu rhiant / gofalwr neu aelod o staff os yw'n teimlo'n sâl.
- b) hysbysu'r aelodau o staff perthnasol am unrhyw feddyginiaeth neu anghenion gofal iechyd, neu newidiadau.
- c) ofalu wrth gludo meddyginiaethau i'r ysgol ac oddi yno, a pheidio â rhannu ag eraill.
- ch) gymryd rhan mewn trafodaethau ynghylch rhannu / cyfrinachedd gwybodaeth bersonol.

3 (c) Awdurdod lleol

Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod darpariaeth addysg ar gael i ddysgwyr, a:

- rhaid iddynt wneud addasiadau rhesymol i sicrhau nad yw plant a phobl ifanc anabl dan anfantais sylweddol o'u cymharu â'u cyfoedion. Mae'r ddyletswydd hon yn rhagweledol. Er enghraifft, ni ddylai dysgwyr fod dan anfantais wrth adael yr ysgol gynradd a dechrau ysgol uwchradd. Mewn termau ymarferol, mae hyn yn golygu bod rhaid cynllunio a gweithredu addasiadau o flaen llaw i atal unrhyw anfantais. Ni ddylai trafodaethau o gwmpas y cyfrifoldeb am ddarpariaeth effeithio ar ddarparu gwasanaeth, gan y gallai oedi fod yn niweidiol i addysg a lles y dysgwr;
- rhaid iddynt wneud trefniadau i hyrwyddo cydweithrediad rhwng gwahanol gyrff neu bersonau, gyda'r bwriad o wella, ymhlith pethau eraill, lles plant mewn perthynas â'u hiechyd corfforol a meddyliol, eu haddysg, eu hyfforddiant a'u hamddena. Wrth wneud y trefniadau hyn, dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cytundebau priodol ar waith ar gyfer rhannu data. Gallai hyn fod trwy weithio o fewn Cytundeb Cymru ar Rannu Gwybodaeth Bersonol (WASPI), Cytundebau Datgelu Data neu Gytundeb Datgelu Data. Mae gan awdurdodau lleol a byrddau iechyd gydlynwyr WASPI a all gefnogi darparwyr gwasanaethau i ddatblygu cytundebau priodol;
- rhaid iddynt ddarparu gwasanaethau cwnsela rhesymol ar gyfer pobl ifanc 11-18 oed a dysgwyr ym Mlwyddyn 6 yr ysgol gynradd. O fewn ysgolion, dylai'r ddarpariaeth hon ategu'r gwahanol ddulliau sydd eisoes ar waith i gefnogi anghenion iechyd, emosiynol ac felly anghenion arbennig dysgwyr ;
- dylent weithio gyda lleoliadau addysg i sicrhau bod dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn derbyn addysg addas. Pan na fyddai dysgwr o oedran ysgol gorfodol yn derbyn addysg addas am unrhyw gyfnod oherwydd ei iechyd, mae gan yr awdurdod lleol ddyletswydd i wneud trefniadau i ddarparu addysg addas. Os yw dysgwr dros yr oedran ysgol gorfodol hwnnw ond o dan 18 oed, gall yr awdurdod lleol wneud y fath drefniadau i ddarparu cymorth, cyngor ac arweiniad, gan gynnwys sut i ddiwallu anghenion hyfforddi staff sy'n gosod addysg, fel y gall cyrff llywodraethu sicrhau bod y gefnogaeth a nodir yn y cynllun gofal iechyd unigol (CGIU).

3 (d) Gwasanaeth nyrsio iechyd ysgol GIG Cymru, gweithwyr iechyd a gweithwyr proffesiynol eraill, sefydliadau y trydydd sector a gwasanaethau arbenigol eraill

Gellir dod o hyd i ofal iechyd a chymorth ymarferol gan nifer o sefydliadau. Mae gan leoliadau addysg fynediad at wasanaeth cyngor iechyd. Gall y cwmpas a'r math o gymorth y gall y gwasanaeth ei gynnig gynnwys:

- cynnig cyngor ar ddatblygiad CGIU;
- cynorthwyo wrth nodi'r hyfforddiant sydd ei angen ar gyfer y lleoliad addysg i weithredu CGIU yn llwyddiannus;

- cefnogi staff i weithredu CGIU dysgwyr trwy gyngor a chysylltu â gweithwyr gofal iechyd eraill, gofal cymdeithasol a gweithwyr proffesiynol eraill y trydydd sector.

Gall gweithwyr iechyd proffesiynol arbenigol megis meddygon teulu, paediatregwyr, therapyddion lleferydd ac iaith, therapyddion galwedigaethol, ffisiotherapyddion, dietegwyr a nyrsys arbenigol diabetes hefyd ddarparu cyngor a chefnogaeth iechyd. Yn ogystal, gall cyrff gwirfoddol y trydydd sector ddarparu cyngor a chefnogaeth ymarferol. Gall ymgysylltu'n rhagweithiol â gwasanaethau arbenigol ddarparu cymorth ymarferol wrth ysgrifennu a gweithredu CGIU. Gallant hefyd ddarparu adnoddau hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth, gan gynnwys cysylltiadau fideo.

4. Creu amgylchedd hygrych

Dylai awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu sicrhau bod eu lleoliadau addysg yn gynhwysol ac yn hygrych yn yr ystyr llawn i ddysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Mae hyn yn cynnwys y canlynol.

- **Mynediad corfforol i adeiladau addysg**

Rhoddir dyletswydd ar awdurdodau lleol i lunio strategaeth hygrychedd ysgrifenedig ar gyfer pob ysgol y maent yn gyfrifol amdani o dan Deddf Cydraddoldeb 2010. Disgwylir i unrhyw strategaeth o'r fath fynd i'r afael â:

'gwella amgylcheddau ffisegol ysgolion er mwyn cynyddu'r graddau y gall dysgwyr anabl fanteisio ar addysg a buddion, cyfleusterau neu wasanaethau a ddarperir neu a gynigir gan yr ysgolion' (Atodlen 10, Deddf Cydraddoldeb 2010).

Mae'n rhaid i'r strategaeth hon ymwneud â chyfnod penodedig, cael ymgynghoriad arni hi, bod ar gael i'w harchwilio a'i chadw dan adolygiad. Yn yr un modd, rhaid i ysgolion unigol wneud cynllunio hygrychedd ac maent o dan dyletswydd i baratoi cynllun hygrychedd yn dilyn yr un egwyddorion â'r strategaethau a baratowyd gan yr awdurdodau lleol.

- **Addasiadau rhesymol - cymhorthion neu wasanaethau ategol**

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn gosod dyletswydd ar sefydliadau dysgu i wneud 'addasiadau rhesymol' ar gyfer dysgwyr sy'n anabl fel y'u diffinnir gan y Ddeddf. O ran y dysgwyr hyn, mae'n rhaid darparu cymhorthion neu wasanaethau ategol (gyda'r nifer priodol o staff hyfforddedig).

- **Teithiau dydd ac ymweliadau preswyl**

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod y lleoliad addysg yn weithredol yn cefnogi pob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd i gymryd rhan mewn teithiau ac ymweliadau. Rhaid i gyrff llywodraethu fod yn ymwybodol o'u gofynion cyfreithiol (gweler 'Atodiad 1: Amlinelliad o'r fframwaith cyfreithiol' ar dudalen 28) i wneud addasiadau rhesymol i deithiau ac ymweliadau preswyl gan sicrhau cyfranogiad llawn gan bob dysgwr.

Dylai staff fod yn ymwybodol o sut y gall anghenion gofal iechyd y dysgwr effeithio ar gyfranogiad, a cheisio cynnwys unrhyw addasiadau rhesymol a fyddai'n cynyddu lefel y cyfranogiad gan y dysgwr. Dylai staff ystyried sut i ddarparu ar gyfer rhannu gwybodaeth bersonol â thrydydd parti os oes angen ar gyfer gweithgareddau oddi ar y

safle (yn unol â Deddf Diogelu Data 1998 ac o ran parchu hawl y dysgwyr i breifatrwydd). Gall hyn gynnwys gwybodaeth am anghenion gofal iechyd dysgwyr, beth i'w wneud mewn argyfwng ac unrhyw gefnogaeth ychwanegol, meddyginiaeth neu offer sydd ei angen.

www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents

www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/schedule/10

Gall y ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol o dan y Ddeddf Cydraddoldeb wneud cais yn dibynnu ar yr amgylchiadau.)

• Rhyngweithiadau cymdeithasol

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd yn cael eu cynnwys yn ddigonol mewn gweithgareddau cymdeithasol strwythuredig a heb fod yn strwythuredig, megis yn ystod egwylliau, clwb brechwast, cynyrchiadau, clybiau ar ôl oriau ac ymweliadau preswyl.

Dylai'r lleoliad addysg wneud yr holl staff yn ymwybodol o'r rhwystrau cymdeithasol y gall dysgwyr ag anghenion gofal iechyd eu profi a sut y gall hyn arwain at fwlio ac allgau cymdeithasol. Mae angen ymagwedd ragweithiol i ddileu unrhyw rwystrau.

• Ymarfer corff a gweithgaredd corfforol

Dylai'r lleoliad addysg ddeall yn llawn mor bwysig y mae i bob dysgwr gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol a dylai staff wneud addasiadau priodol i chwaraeon a gweithgareddau eraill i'w gwneud yn hygyrch i bob dysgwr, gan gynnwys clybiau ar ôl oriau a chwaraeon tîm.

Dylid gwneud staff yn gwbl ymwybodol o anghenion gofal iechyd dysgwyr a sbardunau posibl. Dylent wybod sut i ymateb yn briodol ac yn brydlon os ydynt yn ymwybodol bod dysgwr yn teimlo'n sâl. Dylent bob amser ofyn am arweiniad wrth ystyried sut y gall cyfranogiad mewn gweithgareddau chwaraeon neu weithgareddau eraill effeithio ar ddysgwyr ag anghenion gofal iechyd.

Dylid osgoi 'darpariaethau arbennig' ar wahân ar gyfer gweithgareddau penodol, gyda phwyslais yn hytrach ar weithgareddau sydd ar gael i bawb. Lle na fyddai hyn yn bosibl, dylid ceisio cyngor gan weithwyr gofal iechyd neu addysg gorfforol proffesiynol a'r dysgwr.

Dylai staff hefyd ddeall y gallai fod yn briodol i rai dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd fod â meddyginiaeth neu fwyd gyda hwy yn ystod gweithgaredd corfforol; dylid annog dysgwyr o'r fath i gymryd y feddyginiaeth neu'r bwyd pan fo angen.

• Rheoli bwyd

Pan fo bwyd yn cael ei ddarparu gan neu drwy'r lleoliad addysg, rhaid ystyried anghenion dietegol dysgwyr, e.e. y rhai sydd â diabetes, clefyd celiag, alergeddau ac anoddefiadau.

Lle mae angen yn digwydd, dylai lleoliadau addysg roi bwydlenni ymlaen llaw i rieni a dysgwyr, gyda rhestrau cyflawn o gynhwysion a gwybodaeth am faeth. Rhaid marcio glwten ac anoddefiadau eraill neu alergenau yn glir. Bydd darparu gwybodaeth yn helpu i hwyluso gweithio ar y cyd rhwng y timau arlwyo a rhieni. Mae hyn yn arbennig o bwysig pan fydd angen cyfrif carbohydradau.

Dylid rhoi ystyriaeth i argaeledd byrbrydau. Dylid sicrhau bod dewisiadau amgen siwgr a glwten ar gael bob tro. Gan fod rhai cyflyrau'n gofyn am gymeriant calorig uchel, dylid cael mynediad i fwyd a diodydd llawn glwcos bob amser.

Rhaid i'r bwyd a ddarperir ar gyfer teithiau adlewyrchu anghenion dietegol a thriniaeth y dysgwyr sy'n cymryd rhan. Dylai bwyd a ddarperir ar gyfer byrbrydau mewn lleoliadau ystafell ddosbarth hefyd ystyried anghenion dietegol a thriniaeth y dysgwyr hyn. Er bod polisïau ysgol iach a 'dim melysion' yn cael eu cydnabod yn bwysig, efallai y bydd angen eithrio dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd o'r polisïau hyn. Ni ddylid gwahardd dysgwyr sy'n gorfod bwyta neu yfed fel rhan o'u cyflwr o'r ystafell ddosbarth neu eu rhoi ar eu pen eu hunain.

• **Asesiadau risg**

Dylai staff fod yn glir pan fo angen asesiad risg a bod yn ymwybodol o'r systemau asesu risg sydd ar waith. Dylent ddechrau o'r rhagdybiaeth o gynhwysiant a dylent gynnwys proses o geisio addasiadau neu weithgareddau amgen iddynt yn hytrach na darpariaeth ar wahân.

Yn ogystal, mae dyletswyddau o dan Deddf Cydraddoldeb 2010 i baratoi a gweithredu strategaethau a chynlluniau hygyrchedd. Mae'r strategaethau a'r cynlluniau hyn yn delio â materion sy'n ymwneud â chynyddu cyfranogiad dysgwyr anabl.

5. Rhannu gwybodaeth

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod trefniadau anghenion gofal iechyd, polisïau lleoliadau addysg ehangach a CGIU yn cael eu cefnogi gan gyfathrebu clir â staff, rhieni a rhanddeiliaid allweddol eraill er mwyn sicrhau gweithrediad llawn. Mae'n hanfodol bod yr holl wybodaeth yn cael ei diweddarau. Rhaid i'r holl ddysgwyr a'r rhieni gytuno ar yr holl dechnegau rhannu gwybodaeth megis hysbysfyrddau staff ac mewnrwydoedd ysgol cyn eu defnyddio, i ddiogelu cyfrinachedd.

Dylai athrawon, athrawon cyflenwi a staff cymorth (gall hyn gynnwys staff arlwyo a chontractwyr perthnasol) gael mynediad at y wybodaeth berthnasol, yn enwedig os oes posibilrwydd y bydd sefyllfa frys yn codi. Bydd y ffordd y gwneir hyn yn dibynnu ar fath a maint y lleoliad a gallai gynnwys:

- lle bo'n addas, ac yn dilyn caniatâd priodol, hysbysfwrdd mewn ystafell staff a ddefnyddir i arddangos gwybodaeth am anghenion iechyd risg uchel, cymorthwyr cyntaf a thystysgrifau, gweithdrefnau brys, ac ati. Dylid nodi nad yw pob un o'r staff yn defnyddio'u ystafell staff, y gallai maint rhai lleoliadau addysgol wneud y math hwn o rannu gwybodaeth yn anymarferol, a bod rhaid ystyried hawl yr unigolyn i breifatrwydd bob amser;
- ardal fewnrwyd diogel y lleoliad addysg a chyfarfodydd staff yn cael eu ddefnyddio i helpu sicrhau bod y staff yn ymwybodol o anghenion gofal iechyd y dysgwyr y mae ganddynt neu y gallai fod ganddynt gysylltiad â hwy;
- Gellid rhannu gwybodaeth trwy'r Proffil Un Tudalen sydd gan bob disgybl ond mae angen ystyried cynulleidfau a phwrpas y wybodaeth yn ofalus.

Dylai rhieni a dysgwyr fod yn bartneriaid gweithredol, ac er mwyn cyflawni hyn, dylai'r lleoliad addysg wneud rhieni'n gwbl ymwybodol o'r gofal y mae eu plant yn ei dderbyn. Dylai rhieni a dysgwyr hefyd fod yn ymwybodol o'u hawliau a'u cyfrifoldebau eu hunain. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, dylai'r lleoliad addysg fod yn:

- sicrhau bod polisïau anghenion gofal iechyd ar gael yn rhwydd ac yn hygyrch, ar-lein ac mewn copi caled;

- darparu copi o'u polisi rhannu gwybodaeth i'r dysgwr / rhieni. Dylai hyn nodi'r math o gyrff ac unigolion y gellir rhannu gwybodaeth feddygol y dysgwr â hwy;
- gofyn i rieni lofnodi ffurflen ganiatâd sy'n nodi'n glir y cyrff, yr unigolion a'r dulliau y bydd gwybodaeth feddygol y dysgwr yn cael ei rannu drwyddi draw. Gall rhannu gwybodaeth feddygol fod yn fater sensitif a dylai'r dysgwr fod yn rhan o unrhyw benderfyniadau. Dylai lleoliadau addysg gadw rhestr o ba wybodaeth sydd wedi'i rhannu gyda phwy a pham, i'r dysgwr / rhiant ei weld ar gais;
- ystyried cynnwys dolen we i'r polisiâu anghenion gofal iechyd mewn cyfathrebu perthnasol a anfonir at rieni, ac o fewn CGIU y dysgwr;
- cynnwys cynghorau myfyrwyr, 'ysgolion iach' a grwpiau dysgwr eraill wrth ddatblygu trefniadau anghenion gofal iechyd y lleoliad, lle bo hynny'n briodol;
- ystyried sut y gall grwpiau cyfeillgarwch a chyfoedion gynorthwyo dysgwyr, e.e. gallent ddysgu'r sbardunau neu arwyddion o faterion ar gyfer dysgwr, gwybod beth i'w wneud mewn argyfwng a phwy i ofyn am help. Dylai'r lleoliad addysg drafod gyda'r dysgwr a'r rhieni yn gyntaf a phenderfynu a ellir rhannu gwybodaeth.

6. Gweithdrefnau a chadw cofnodion ar gyfer rheoli anghenion gofal iechyd dysgwyr

Dylai'r lleoliad addysg greu gweithdrefnau sy'n nodi rolau / cyfrifoldebau'r holl bartïon sy'n ymwneud â nodi, rheoli a gweinyddu anghenion gofal iechyd. Dylai'r dogfennau canlynol gael eu casglu a'u cynnal, lle bo'n briodol.

1. Manylion cyswllt ar gyfer gwasanaethau brys
2. Cytundeb rhieni ar gyfer lleoliad addysgol i weinyddu meddyginiaeth
3. Cytundeb Pennaeth y lleoliad addysgol i weinyddu meddyginiaeth
4. Cofnod o feddyginiaeth wedi'i storio i, a'i weinyddu i, ddysgwr unigol
5. Cofnod o feddyginiaethau a weinyddir i bob dysgwr yn ol dyddiad
6. Cais i ddysgwr weinyddu meddygaeth ei hun
7. Cofnod hyfforddi staff - gweinyddu meddyginiaethau
8. Adroddiad digwyddiad meddyginiaeth

Dylid cwblhau cofnodion newydd pan fydd newidiadau i feddyginiaeth neu ddôs. Dylai'r lleoliad dysgu sicrhau bod yr hen ffurflenni wedi'u marcio'n glir fel nad ydynt bellach yn berthnasol ac yn cael eu storio yn unol â'u polisi cadw gwybodaeth. Mae'r ffurflenni / templedi hyn i'w gweld yn 'Atodiad 2: Templedi Ffurflenni' ar dudalen 32. Gellir dod o hyd i fersiynau electronig ar wefan Llywodraeth Cymru.

7. Storio, mynediad a gweinyddu meddyginiaeth a dyfeisiadau

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod polisi'r lleoliad addysg yn glir ynghylch y gweithdrefnau i'w dilyn ar gyfer rheoli meddyginiaethau a dyfeisiadau. Bydd gweithdrefnau storio, mynediad a

gweinyddu bob amser yn gyd-destunol i'r lleoliad addysg a gofynion y dysgwr. Fodd bynnag, dylid adlewyrchu'r egwyddorion cyffredinol canlynol.

Cyflenwi meddyginiaeth neu ddyfeisiadau

Ni ddylai lleoliadau addysg gadw meddyginiaeth sy'n weddill. Dylid gofyn i rieni ddarparu cyflenwadau priodol o feddyginiaeth. Dylai'r rhain fod yn eu cynhwysydd gwreiddiol, wedi'u labelu gydag enw'r dysgwr, enw'r feddyginiaeth, dosiad ac amllder, a dyddiad dod i ben. Dylai lleoliadau addysg dderbyn meddyginiaethau a dyfeisiau rhagnodedig yn unig, sydd:

- yn gyfredol;
- yn dangos y cynnwys trwy labelu'n glir ac yn gywir ;
- yn cael eu labelu gydag enw'r dysgwr;
- yn cynnwys cyfarwyddiadau ysgrifenedig ar gyfer gweinyddu, dosio a storio;
- yn eu cynhwysydd / pecyn gwreiddiol fel y'u diffinnir gan y fferylllydd (ac eithrio inswlin sydd ar gael yn gyffredinol trwy bren inswlin neu bwmp).

Lle mae meddygaeth heb bresgripsiwn yn cael ei chynnal gan y lleoliad addysg, e.e. hylif paracetamol, dylai fod:

- yn gyfredol;
- yn dangos y cynnwys trwy labelu'n glir ac yn gywir ;
- yn cael ei labelu gydag enw'r dysgwr;
- yn cynnwys cyfarwyddiadau ysgrifenedig ar gyfer gweinyddu, dosio a storio – gall hwn fod wrth y rhiant;
- yn ei gynhwysydd / pecyn gwreiddiol

Storio, mynediad a gwaredu

Er y dylid cadw pob meddyginiaeth yn ddiogel, bydd math a defnydd y feddyginiaeth yn penderfynu sut mae hyn yn digwydd. Mae'n bwysig i ddysgwyr wybod ble mae eu meddyginiaeth yn cael ei storio a sut i gael mynediad iddo.

• Rheweiddio

Mae angen rhewi rhai meddyginiaethau. Bydd angen monitro tymheredd yr oergell yn rheolaidd i sicrhau ei bod yn unol â gofynion storio. Gellir cadw meddyginiaethau mewn oergell sy'n cynnwys bwyd, ond dylent fod mewn cynhwysydd heb aer ac wedi'i labelu'n glir. Dylid ystyried oergell feddygol y gellir ei gloi os oes angen storio symiau mawr o feddyginiaeth.

• Meddyginiaeth brys

Rhaid i feddyginiaeth brys fod ar gael yn rhwydd i ddysgwyr sydd ei angen bob amser yn ystod y dydd neu ar weithgareddau oddi ar y safle. Dylai meddyginiaethau a dyfeisiau megis anadlyddion asma, mesuryddion profi glwcos gwaed a awto-chwistrellwyr adrenalin (pinnau) fod ar gael yn rhwydd i ddysgwyr ac nid wedi'u cloi i ffwrdd. Mae hyn yn arbennig o bwysig i'w ystyried tu allan i safle'r lleoliad addysg, e.e. ar deithiau. Os yw'r feddyginiaeth argyfwng yn gyffur rheoledig, dylid ei gadw mor ddiogel â phosibl er mwyn lleihau'r risg o fynediad anawdurdodedig tra hefyd yn caniatáu mynediad cyflym os bydd hyn yn angenrheidiol mewn argyfwng. Er enghraifft, ni ddylai allweddi gael eu dal yn bersonol gan aelod o staff. Gall dysgwr sydd wedi cael meddyginiaeth rheoledig wedi ei ragnodi iddo, ei gael yn gyfreithiol yn ei feddiant, os yw yn gymwys i wneud hynny, ac ni ddylai ei drosglwyddo i ddysgwr arall neu berson arall anawdurdodedig. Efallai y bydd angen monitro. Pan fo staff yn gweinyddu meddyginiaeth argyfwng i ddysgwr, dylid cofnodi hyn.

- **Meddyginiaethau nad ydynt yn rhai brys**

Dylid cadw'r holl feddyginiaethau nad ydynt yn rhai brys mewn man diogel gyda rheolaethau golau neu dymheredd priodol. Os yw'n feddyginiaeth rheoledig, cynghorir mesurau diogelwch a rheolaethau ychwanegol.

- **Gwaredu meddyginiaethau**

Pan nad oes eu hangen mwyach, dylid dychwelyd meddyginiaethau i rieni i drefnu eu gwaredu'n ddiogel. Rhaid defnyddio blychau nodwyddau bob amser ar gyfer gwaredu nodwyddau ac offerynnau miniog eraill, a'u gwaredu'n briodol.

- **Gweinyddu meddyginiaethau**

- Pan fo'r dysgwr dan 16 oed, mae cymorth neu weinyddiaeth o feddyginiaethau rhagnodedig neu heb fod yn ragnodedig yn gofyn am ganiatâd ysgrifenedig rhieni, oni bai bod cymhwysedd Gillick wedi'i gofnodi. Dylid cofnodi gweinyddu pob meddyginiaeth.
- Pan fo meddyginiaeth wedi'i rhagnodi i gael ei gymryd mewn amleddau sy'n caniatáu i'r cwrs meddygaeth dyddiol gael ei weinyddu yn y cartref, dylai rhieni geisio gwneud hynny, e.e. cyn ac ar ôl ysgol ac yn y nos. Bydd achosion lle nad yw hyn yn briodol.
- Ni ddylid byth rhoi asbirin na'u deilliadau i ddysgwyr o dan 16 oed oni bai eu rhagnodir iddynt.
- Oni bai bod cynllun cytunedig ar gyfer y dysgwr sy'n cynnwys hunan-feddyginiaeth (16 mlwydd oed neu'n uwch neu'n gymwys dan Gillick), dylai pob meddyginiaeth gael ei weinyddu gan aelod o staff. Mewn achosion eraill, efallai y bydd angen goruchwyllo yn unol â'r CGIU.
- Dim ond staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol gall rhoi meddyginiaeth. Dylai symudiad a lleoliad y staff hyfforddedig hyn bob amser fod ar y cyd â'r dysgwyr y maent yn eu cefnogi.
- Dylai staff wirio'r dosiad uchaf a'r maint a'r amser o unrhyw ddosiad blaenorol a weinyddir.
- Gall fod angen gweinyddu rhai gweithdrefnau meddygol gan oedolyn o'r un rhyw â'r dysgwr, ac efallai y bydd angen i oedolyn arall fod ar gael i dystio. Rhaid ystyried meddyliau a theimladau'r dysgwr ynghylch nifer a rhyw y rhai sy'n cynorthwyo wrth ddarparu gofal personol. Nid oes gofyniad yn y gyfraith fod angen mwy nag un person yn cynorthwyo. Dylai hyn gael ei gytuno a'i adlewyrchu yn yr CGIU a'r asesiad risg.
- Dylai'r lleoliad addysg fod â pholisi gofal agos. Dylid ei ddilyn, oni bai bod trefniadau amgen wedi'u cytuno, a'u cofnodi yn CGIU y dysgwr.
- Os yw dysgwr yn gwrthod ei feddyginiaeth, dylai staff gofnodi hyn a dilyn eu gweithdrefnau diffiniedig sy'n hysbysu rhieni cyn gynted â phosib. Os yw dysgwr yn camdefnyddio unrhyw feddyginiaeth, dylid hysbysu ei rhieni cyn gynted â phosib. Dylai'r lleoliad addysg ofyn i rieni gael cyngor gofal iechyd

fel bo'n briodol. Os na ellir cysylltu â rhieni ar unwaith, mae angen i staff ystyried ceisio cyngor gofal iechyd ar unwaith.

- Dylai staff sy'n ymwneud â gweinyddu meddyginiaeth fod yn gyfarwydd â sut mae dysgwyr yn rhoi caniatâd i driniaeth. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am hyn gan Lywodraeth Cymru yn y *Caniatâd Cleifion i Arholi a Thriniaeth - Canllawiau Diwygiedig* (GIG, 2008).
- Dylid sicrhau bod yr holl staff sy'n cefnogi ymweliadau oddi ar y safle yn ymwybodol o ddysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Dylent dderbyn y wybodaeth ofynnol er mwyn sicrhau bod staff yn gallu hwyluso profiad cyfartal i'r dysgwr. Gall y wybodaeth hon gynnwys materion iechyd a diogelwch, beth i'w wneud mewn argyfwng ac unrhyw gefnogaeth angenrheidiol arall y mae angen ar y dysgwr, gan gynnwys meddyginiaeth ac offer.

<http://gov.wales/docs/dcells/publications/150114-keeping-learners-safe.pdf>

Gellir diffinio gofal agos fel unrhyw ofal sy'n golygu golchi neu gynnal gweithdrefn i feysydd personol agos y mae'r rhan fwyaf o bobl fel arfer yn eu cyflawni eu hunain, ond nid yw rhai dysgwyr yn gallu ei wneud oherwydd oedran ifanc, eu hiechyd neu eu hanghenion arbennig eraill. Mae enghreifftiau'n cynnwys gofal ar y cyd ag ymatal a rheolaeth mislifol yn ogystal â thasgau o ddydd i ddydd fel cymorth gyda golchi, toiled neu wisgo. Mae hefyd yn cynnwys goruchwyllo dysgwyr sy'n ymwneud â hunanofal personol.)

8. Gweithdrefnau argyfwng

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod polisi ar waith ar gyfer ymdrin â sefyllfaoedd brys. Dylai staff wybod pwy sy'n gyfrifol am y polisi, cynorthwywyr cyntaf a enwebwyd a sut i ymdrin ag anghenion gofal iechyd cyffredin. Mewn sefyllfaoedd sydd angen cymorth brys, dylid galw 999 ar unwaith. Dylai staff wybod am leoliad cofnodion gofal iechyd dysgwyr a manylion cyswllt argyfwng.

Lle mae gan ddysgwr CGIU, dylai hyn ddiffinio'n glir beth yw argyfwng ac esbonio beth i'w wneud. Dylid sicrhau bod staff yn ymwybodol o symptomau a gweithdrefnau brys.

Dylai dysgwyr eraill yn y lleoliad addysg hefyd wybod beth i'w wneud yn gyffredinol mewn argyfwng, megis hysbysu aelod o staff ar unwaith. Os oes angen mynd â dysgwr i'r ysbyty, dylai aelod o staff aros gyda'r dysgwr nes bydd rhiant yn cyrraedd. Mae hyn yn cynnwys mynd gyda nhw mewn ambiwlans i'r ysbyty. Dylai'r aelod o staff gael manylion unrhyw anghenion gofal iechyd a meddyginiaeth sy'n hysbys.

9. Hyfforddiant

Rhaid i gyrff llywodraethu sicrhau bod staff sy'n gwirfoddoli neu sy'n cael eu contractio i gefnogi'r rheini ag anghenion gofal iechyd yn cael hyfforddiant priodol. Dylai cyrff llywodraethu hefyd sicrhau bod eu polisïau'n nodi'n glir sut y bydd nifer digonol o'r staff hyn yn cael eu nodi a'u cefnogi.

Wrth gynorthwyo dysgwyr â'u hanghenion gofal iechyd, dylid cydnabod nad oes angen hyfforddiant arbenigol ar gyfer llawer o ymyraethau a rôl y staff yw hwyluso'r dysgwr i ddiwallu eu hanghenion gofal iechyd eu hunain.

Efallai y bydd CGIU yn adlewyrchu anghenion cymhleth sy'n gofyn bod gan staff wybodaeth a hyfforddiant penodol. Efallai y bydd yr hyfforddiant hwn hefyd yn y defnydd o gymhorthion megis cymhorthion clyw (gellid dangos i staff sut i newid batris) a thechnolegau addasu amrywiol. Os yw gweithwyr iechyd proffesiynol wedi cychwyn ar y rhain, gellir gofyn iddynt roi cyngor sy'n addas ar gyfer lleoliadau addysg yn ogystal â dysgwyr a theuluoedd.

Dylai'r hyfforddiant a ddarperir fod yn ddigonol i sicrhau bod y staff yn gymwys, â hyder yn eu gallu i gefnogi dysgwyr a chyflawni gofynion y CGIU. Yn hanfodol, dylai'r hyfforddiant hwn gynnwys mewnbwn gan y dysgwr a'r rhieni, sy'n aml yn chwarae rhan bwysig wrth ddarparu gwybodaeth ar sut y gellir diwallu anghenion. Fodd bynnag, ni ddylid dibynnu ar rieni i ddarparu hyfforddiant am anghenion gofal iechyd eu plentyn.

Os oes gan ddysgwr anghenion cymhleth, efallai y bydd angen mewnbwn gan y gwasanaethau gofal iechyd a'r awdurdod lleol a fydd yn gallu cynghori a chyfeirio at hyfforddiant a chefnogaeth bellach.

Gall pob aelod o staff, waeth a ydynt wedi gwirfoddoli i gynorthwyo neu gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd, ddod i gysylltiad â dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd. Felly, mae'n ddoeth bod gan yr holl staff ddealltwriaeth sylfaenol o gyflyrau cyffredin i sicrhau cydnabyddiaeth o symptomau a deall ble i geisio cymorth priodol.

Dylai polisïau gynnwys gweithdrefn ar sut i godi ymwybyddiaeth o gyflyrau cyffredin, polisi anghenion gofal iechyd a rolau staff wrth wneud trefniadau. Dylai staff newydd a thros dro yn enwedig fod yn ymwybodol o ba fesurau ataliol ac argyfwng sydd ar waith fel y gall staff gydnabod yr angen am ymyrraeth ac ymateb yn gyflym.

Os nad yw'r staff hyfforddedig sydd fel rheol yn gyfrifol am weinyddu meddyginiaeth ar gael, dylai'r CGIU nodi trefniadau amgen. Mae angen mynd i'r afael â hyn hefyd mewn asesu risg ac wrth gynllunio gweithgareddau oddi ar y safle.

10. Cymwysterau ac asesiadau

Mae cysylltiad effeithiol ac effeithlon yn hanfodol pan fydd dysgwyr ag anghenion gofal iechyd yn nesau at asesiadau, gan gynnwys y rhai sy'n sefyll arholiadau yn yr ysbyty neu gartref. Gall yr elfen gwaith cwrs helpu dysgwyr i gadw i fyny gyda'u cyfoedion. Efallai y bydd yr athrawon cartref ac ysbyty yn gallu trefnu i ganolbwyntio ar yr elfen hon i leihau colli dysgu tra na allant fynychu. Mae'r cyswllt rhwng y lleoliad addysg a'r athro yn yr ysbyty neu'r cartref yn bwysig iawn, yn enwedig pan fo'r dysgwr yn symud o leoliad addysg neu gartref i'r ysbyty yn rheolaidd.

Gall cyrff dyfarnu wneud trefniadau arbennig ar gyfer dysgwyr sydd ag anabledau parhaol neu hirdymor ac anawsterau dysgu, neu anabledau dros dro a salwch, sy'n sefyll arholiadau cyhoeddus megis TGAU neu lefelau A. Dylid cyflwyno ceisiadau am drefniadau arbennig gan ysgolion i'r cyrff dyfarnu cyn gynted ag y bo modd. Mae canllawiau llawn ar yr ystod o drefniadau arbennig sydd ar gael a'r gweithdrefnau ar gyfer gwneud ceisiadau yn cael eu rhoi yng nghylchlythyrau'r Cyd-Gyngor am Gymwysterau, sef *Addasiadau ar gyfer ymgeiswyr ag anabledau ac anawsterau dysgu* (2016) a *Chanllaw i'r broses ystyried arbennig* (2016), sydd ar gael o wefan y Cyd-gyngor am Gymwysterau.

Dylai diwygiadau, addasiadau neu amser ychwanegol ar gyfer dysgwyr sy'n cymryd y Profion Darllen a Rhifedd Cenedlaethol fod yn seiliedig ar arfer arferol yn yr ystafell ddosbarth ar gyfer anghenion penodol. Disgwylir i athrawon ddefnyddio eu barn broffesiynol i gefnogi dysgwyr. Darperir arweiniad yn y *Profion Darllen a Rhifedd Cenedlaethol cyfredol - llawlyfr gweinyddu Prawf*.

www.jcq.org.uk/exams-office/access-arrangements-and-speCGIUI-consideration/regulations-and-guidance/access-arrangements-and-reasonable-adjustments-2016-2017

www.jcq.org.uk/exams-office/access-arrangements-and-speCGIUI-consideration/regulations-and-guidance/a-guide-to-the-speCGIUI-consideration-process-2016-2017

www.jcq.org.uk/exams-office/access-arrangements-and-speCGIUI-consideration

11. Addysg heblaw yn yr ysgol (EOTAS)

Mae'r adran hon yn disgrifio'r gefnogaeth sydd ar gael i ddysgwyr o oedran ysgol gorfodol na allant, oherwydd eu hanghenion gofal iechyd, am unrhyw gyfnod fynyachu lleoliad addysg prif ffrwd. Gallai'r gefnogaeth a gânt yn ystod pennod o salwch fod yn yr ysbyty, yn UCD neu gartref. Mae dyletswydd ar awdurdodau lleol (adrannau 19 (1) a 19 (4) o Ddeddf Addysg 1996) i wneud trefniadau ar gyfer darparu addysg addas ar gyfer pob plentyn a pherson ifanc sydd o oedran ysgol gorfodol.

Dylai dysgwr nad yw'n gallu mynychu ei leoliad addysg oherwydd ei anghenion gofal iechyd fod wedi cael ei anghenion addysgol wedi nodi, a derbyn cymorth addysgol yn gyflym fel ei fod yn parhau i gael addysg addas. Mae hyn yn golygu addysg sy'n addas i oed, gallu a dawn y dysgwr ac unrhyw anghenion addysgol arbennig (AAA) sydd ganddynt. Dylai natur y ddarpariaeth fod yn ymatebol, gan adlewyrchu anghenion y statws iechyd sydd efallai yn newid.

Mae'n annhebygol y bydd yr awdurdod lleol yn darparu addysg gartref i ddysgwyr sy'n sâl am gyfnodau byr iawn, gan y dylai eu lleoliad addysg allu darparu cefnogaeth briodol. Fodd bynnag, dylent ystyried y ffordd y mae'r absenoldeb yn debygol o effeithio ar y dysgwr ar ôl dychwelyd i addysg. Yn achos absenoldeb byr (sy'n debygol o barhau am lai na 15 diwrnod ysgol) dylai ysgol y dysgwr ddarparu gwaith i'w gwblhau gartref, os yw cyflwr y dysgwr yn caniatáu, a chefnogi'r dysgwr i ddal i fyny ar ôl iddo ddychwelyd.

Dylai'r awdurdod lleol fod yn barod i wneud trefniadau ar gyfer dysgwyr mewn achosion lle mae'n glir bod y dysgwr yn debygol o fod yn absennol o'r ysgol am gyfnod sylweddol, e.e. mwy na 15 diwrnod ysgol, boed yn olynol neu'n gronnus dros gyfnod o flwyddyn academaidd. Fodd bynnag, efallai y bydd dal angen i'r awdurdod lleol wneud trefniadau os rhagwelir absenoldeb byrrach, yn dibynnu ar yr amgylchiadau.

Pan ragwelir neu hysbysir absenoldebau ymlaen llaw, dylai cyswllt agos rhwng yr ysgol a'r awdurdod lleol alluogi'r gwasanaeth Addysg heblaw yn yr ysgol gael ei ddarparu o ddechrau'r absenoldeb.

Dylai'r awdurdod lleol gymryd i ystyriaeth unrhyw gyfnod o addysg a ddarperir yn yr ysbyty wrth ystyried a oes angen iddo ddarparu Addysg heblaw yn yr ysgol ar gyfer dysgwr a beth i'w ddarparu. Os yw'r dysgwr wedi bod yn yr ysbyty ac wedi derbyn hyfforddiant yno, gall ei gynnydd a'i brofiadau cwricwlaidd fod yn wahanol i'w gymheiriaid yr ysgol. Er hynny, dylid sicrhau cymaint o barhad â phosib. Dylai'r awdurdod lleol ddarparu cymaint o wersi ag y mae cyflwr y dysgwr yn ei ganiatáu, ac fel y bo'n fuddiol, gan ystyried yr hyn sy'n addas i'r dysgwr. Efallai y bydd angen rhoi ystyriaeth arbennig i ddysgwyr sydd ar gwrs sy'n arwain at gymwysterau.

Dylai'r awdurdod lleol gael polisi ysgrifenedig ynghylch EOTAS ar gyfer dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Dylai polisiâu gynnwys trefniadau ar gyfer y gwasanaeth a'r modd y mae'n cael ei staffio, amseriad y ddarpariaeth, a pherson a enwir y gall rhieni, athrawon ysbyty ac eraill gysylltu â nhw. Dylai'r polisi wneud cysylltiadau â gwasanaethau cysylltiedig yn yr awdurdod lleol megis y rhai ar gyfer AAA a gwasanaethau cymorth awdurdodau lleol eraill, seicolegwyr addysgol, y Gwasanaeth Lles Addysg (EWS) ac UC Dau.

Dylai monitro a gwerthuso Addysg heblaw yn yr ysgol fod yn elfen allweddol yn strategaethau'r awdurdod lleol. Dylai geisio sicrhau bod datblygiadau newydd yn cael eu hystyried, bod lefelau addysg o safon ddigonol a bod darpariaeth yn cynrychioli gwerth da am arian.

Mae cydweithredu rhwng staff addysg, iechyd a gweinyddol yn yr ysbyty yn hanfodol. Y nod yw sicrhau'r budd mwyaf posibl ar gyfer addysg ac iechyd y plentyn neu'r person ifanc, a ddylai gynnwys creu awyrgylch sy'n ffafriol i ddysgu effeithiol.

Mae cyswllt agos rhwng athrawon cartref / ysbyty ac athrawon prif ffrwd yn sail i ddarparu rhaglen addysgol effeithiol ar gyfer y dysgwyr. Fodd bynnag, gall rhieni hefyd fod yn ddolen werthfawr.

Gall dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd cymhleth gael eu rhyddhau o'r ysbyty gyda chynllun gofal ysgrifenedig. Lle bo hyn yn digwydd, dylai'r cynllun gofal ysgrifenedig gael ei integreiddio i unrhyw CGIU.

Dysgwyr sy'n hŷn nag oedran ysgol gorfodol

Dylai awdurdodau lleol drefnu parhad addysg ar gyfer dysgwyr dros 16 oed, ond yn llai na 18 mlwydd oed, lle mae angen i ddysgwyr, er gwaethaf salwch, astudio i gwblhau eu cymwysterau. Os oes gan y dysgwr ddatganiad o AAA, mae'r awdurdod lleol yn parhau i fod yn gyfrifol am y dysgwr hwnnw nes ei fod yn 19. Fodd bynnag, bydd achlysuron pan fyddai cwblhau blwyddyn academaidd neu gwblhau cwrs penodol yn cymryd dysgwr â datganiad y tu hwnt i'w ben-blwydd yn bedair ar bymtheg - gweler *Cod Ymarfer Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (2004)*, adran 9:61.

Integreiddio

Mae gan leoliadau addysg rôl allweddol i'w chwarae mewn integreiddio llwyddiannus ar ôl diagnosis neu ailintegreiddio dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Dylai'r lleoliadau fod yn rhagweithiol wrth weithio gyda'r holl asiantaethau, gan gynnwys cynnwys dysgwyr eraill wrth gefnogi'r newid. Dylid hyfforddi staff yn brydlon i gynorthwyo dychwelyd y dysgwr. Dylai'r partïon allweddol ystyried y gefnogaeth, gan gynnwys y rhiant a'r dysgwr, a dylid ei adlewyrchu yn y CGIU.

Rhyddhau o'r ysbyty

Pan fydd dysgwr yn cael ei ryddhau o'r ysbyty, dylid darparu gwybodaeth briodol i rieni, yna gellid ei rannu wedyn gyda'r lleoliad addysg. Bydd hyn yn helpu i sicrhau dychweliad llyfn i'r lleoliad addysg. Dylai'r lleoliad addysg gysylltu â'r gwasanaeth dysgu cartref neu wasanaeth dysgu'r ysbyty fel bo'n briodol. Dylai'r rhai sy'n cydweithio'n agos â'r dysgwr fod ar gael i roi cyngor yn ôl yr angen ar ffyrdd priodol gorau o gefnogi'r dysgwr. Pan fo ysbytai yn rhoi rhybudd ymlaen llaw o ryddhau, mae'n ddefnyddiol pe bai rhieni yn cyfathrebu hyn cyn gynted ag y bo modd, ynghyd ag unrhyw wybodaeth am gyflawniadau a chynnydd addysgol y dysgwr yn yr ysbyty.

Gall ysbytai sydd â nyrs gyswllt gynnog cyngor i baratoi lleoliad addysg y dysgwr ar y ffordd orau o reoli ei dychwelyd. Gall hyn alluogi athrawon heb brofiad o ddelio â chyflwr neu glefyd arbennig i drin ailintegreiddio'n effeithiol. Gall hefyd hyrwyddo dealltwriaeth y gall rhai afiechydon neu driniaethau greu problemau ymddygiad neu anawsterau gwybyddol. Gall cyswllt â nyrs sy'n arbenigo mewn cyflwr penodol y dysgwr fod o fudd hefyd yn dilyn unrhyw ryddhad o'r ysbyty.

Ar ôl integreiddio

Ar ôl ailintegreiddio, mae'n ddefnyddiol i'r awdurdod lleol ddilyn ymlaen gyda'r dysgwr i bennu effeithiolrwydd. Efallai y bydd awdurdodau lleol am ddefnyddio adborth o'r fath wrth arfarnu eu polisiau a'u cefnogaeth. Dylai awdurdodau lleol fod yn ymwybodol o'r cymorth sydd ar gael i ailintegreiddio dysgwr neu berson ifanc yn lleol - nid yn unig o asiantaethau iechyd ac asiantaethau cyhoeddus eraill, ond hefyd sefydliadau preifat a gwirfoddol.

Mae'n bwysig nodi bod weithiau angen gwasanaeth allgymorth parhaus ar ôl rhyddhau. Dylai athrawon ysbytai, a staff addysgu sy'n darparu hyfforddiant cartref, os yw'n berthnasol, fod yn ymwybodol o'u rôl wrth ailintegreiddio dysgwyr cyn gynted ag y bo modd, a dylai awdurdodau lleol sicrhau bod swyddogion lles addysg yn deall eu rôl mewn perthynas â'r rhai sydd ag anghenion gofal iechyd.

12. Cludiant ysgol

Mae dyletswyddau statudol ar awdurdodau lleol, penaethiaid a chyrrff llywodraethu mewn perthynas â dysgwyr sy'n teithio i'r lle y maen nhw'n derbyn eu haddysg neu eu hyfforddiant. Er enghraifft, yn dibynnu ar yr amgylchiadau, efallai y bydd angen i awdurdodau lleol drefnu cludiant o'r cartref i'r ysgol i ddysgwr, neu ddarparu hebryngwyr sydd wedi'u hyfforddi'n briodol ar gyfer teithiau o'r fath i hwyluso presenoldeb dysgwr. Nodir gwybodaeth ac arweiniad ar hyn yn nogfen *Teithio Dysgwyr: Darpariaeth Statudol a Chanllawiau Gweithredol (2014)*.

13. Adolygu polisiau, trefniadau a gweithdrefnau

Dylai cyrrff llywodraethu sicrhau bod yr holl bolisiau, trefniadau a gweithdrefnau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd gan y lleoliad addysg. Efallai y bydd angen adolygiadau cyson ar CGIU, yn dibynnu ar yr angen gofal iechyd - dylai hyn gynnwys pob rhanddeiliad allweddol gan gynnwys, lle bo'n briodol, y dysgwr, rhieni, gweithwyr proffesiynol addysg a iechyd a chyrrff perthnasol eraill.

14. Insurance arrangements

Dylai cyrrff llywodraethu lleoliadau addysg a gynhelir sicrhau bod lefel briodol o yswiriant yn ei le i gwmpasu gweithgareddau'r lleoliad wrth gefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd. Dylai lefel yr yswiriant adlewyrchu'n briodol lefel y risg. Efallai y bydd angen trefnu sicrwydd yswiriant ychwanegol ar gyfer rhai gweithgareddau, e.e. gweithgareddau oddi ar y safle ar gyfer dysgwyr ag anghenion penodol.

15. Gweithdrefn cwynion

Os nad yw'r dysgwr neu'r rhiant yn fodlon â threfniadau gofal iechyd y lleoliad addysg, mae ganddynt hawl i wneud cwyn. Rhaid i'r corff llywodraethu roi cyhoeddusrwydd i'w gweithdrefn gwyno ffurfiol, gan gynnwys sut y gellir esgoli cwynion oddi wrth athrawes i'r pennaeth, yna i'r corff llywodraethu, ac yna i'r awdurdod lleol. Dylid crynhoi'r weithdrefn gwyno hefyd yn eu polisi ar gyfer cefnogi dysgwyr ag anghenion gofal iechyd.

Os yw'r gŵyn yn gysylltiedig ag anabledd o dan Deddf Cydraddoldeb 2010, yna gellir ystyried her i Dribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (SENTW).

(Section 29 of the Education Act 2002 at www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32/section/29)

16. Cynlluniau gofal iechyd unigol (CGIU)

Cyflwyniad

Mae CGIU yn nodi pa gymorth sydd ei angen gan ddysgwyr. Nid oes angen iddynt fod yn hir neu'n gymhleth. Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod eu polisi anghenion gofal iechyd yn cynnwys gwybodaeth am bwy sydd â chyfrifoldeb cyffredinol dros ddatblygu'r CGIU. Mae CGIU yn hanfodol lle mae anghenion gofal iechyd yn gymhleth, yn amrywio, yn y tymor hir neu lle mae risg uchel y bydd angen ymyrraeth brys. Fodd bynnag, nid oes angen CGIU ar bob dysgwr sydd ag anghenion gofal iechyd a dylai fod proses ar waith i benderfynu pa ymyrraethau sydd fwyaf priodol. Mae'r diagram canlynol yn amlinellu'r broses ar gyfer nodi a oes angen CGIU.

Nodi dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd

- Dynodir y dysgwr o'r ffurflen gofrestru neu lwybr arall.
- Mae'r rhiant neu'r dysgwr yn hysbysu lleoliad addysg am anghenion gofal iechyd.
- Cynhelir trafodaethau pontio mewn da bryd, e.e. wyth wythnos cyn diwedd y tymor neu symud i leoliad addysg newydd.

Casglu Gwybodaeth

- Os oes angen posib am CGIU, dylai'r lleoliad addysg drafod hyn gyda'r rhiant a'r dysgwr.

Sefydlu a ddylid gwneud CGIU

- Dylai'r lleoliad addysg drefnu cyfarfod gyda staff priodol, y rhieni, y dysgwyr a chlinigwyr priodol i benderfynu a oes angen CGIU ar anghenion gofal iechyd y dysgwr, neu a fyddai hyn yn amhriodol neu'n anghymesur. Os na ellir cyrraedd consensws, dylai'r pennaeth gymryd y penderfyniad terfynol, y gellir ei herio drwy'r weithdrefn gwyno.

Os dylid gwneud CGIU

- Dylai'r lleoliad addysg, o dan arweiniad y gweithwyr gofal iechyd proffesiynol priodol, y rhieni a'r dysgwyr, ddatblygu'r CGIU mewn partneriaeth.
- Dylai'r lleoliad addysg nodi staff priodol i gefnogi'r dysgwyr, gan gynnwys nodi unrhyw anghenion hyfforddiant a ffynhonnell yr hyfforddiant, a gweithredu hyfforddiant.
- Dylai'r lleoliad addysg gylchredeg y CGIU i bob unigolyn priodol.

Yn y rhan fwyaf o achosion, yn enwedig mewn perthynas â salwch tymor byr megis y rheiny sydd angen cwrs gwrthfotig, efallai na fydd angen CGIU manwl. Mewn amgylchiadau o'r fath, gall fod yn ddigonol i gofnodi enw'r feddyginiaeth, y dosiad, yr amser a weinyddir ac unrhyw sgîl-ffeithiau posibl. Dylai'r gweithdrefnau hyn gael eu cadarnhau yn ysgrifenedig rhwng y dysgwr (lle bo'n briodol), y rhieni a'r lleoliad addysg.

Fodd bynnag, pan fydd gan ddysgwr anghenion gofal iechyd parhaus neu episodig, efallai y bydd angen CGIU. Os yw'r anghenion hyn yn gymhleth ac mae'r dysgwr yn newid lleoliadau, yna dylid dechrau paratoi'n gynnar i helpu sicrhau bod CGIU ar waith ar ddechrau'r tymor newydd.

Rolau a chyfrifoldebau wrth greu a rheoli CGIU

Nid oes angen i CGIU fod yn gymhleth ond dylent esbonio sut y gellir diwallu anghenion y dysgwr. Dylai CGIU fod ar gael yn hawdd i bawb sydd angen cyfeirio ato, tra'n cynnal y lefelau preifatrwydd gofynnol. Dylai pob cynllun ddal gwybodaeth allweddol a chamau gweithredu sydd eu hangen i gefnogi'r dysgwr yn effeithiol. Gall datblygu CGIU manwl gynnwys:

- y dysgwr;
- y rhieni;
- mewnbwn neu wybodaeth o leoliad addysg flaenorol;
- gweithwyr gofal iechyd proffesiynol priodol;
- gweithwyr gofal cymdeithasol proffesiynol ;
- y pennaeth a / neu'r unigolyn cyfrifol dirprwyedig ar gyfer anghenion gofal iechyd ar draws y lleoliad;
- athrawon a staff cymorth, gan gynnwys staff arlwyio;
- unrhyw unigolion â rolau perthnasol megis cydlynnydd cymorth cyntaf, swyddog lles, a chydlynnydd anghenion addysgol arbennig (CADY).

Er y dylai'r cynllun gael ei deilwra i bob dysgwr unigol, gall gynnwys:

- manylion yr angen gofal iechyd a disgrifiad o'r symptomau;
- gofynion penodol megis gofynion dietegol, rhagofalon cyn-weithgaredd (e.e. cyn dosbarthiadau addysg gorfforol);
- gofynion meddyginiaeth, e.e. dosiad, sgîl-ffeithiau, gofynion storio, trefniadau ar gyfer gweinyddu;
- datganiad effaith (a gynhyrchir ar y cyd gan weithiwr proffesiynol gofal iechyd ac athro / athrawes) ar sut mae cyflwr a / neu driniaeth iechyd y dysgwr yn effeithio ar ei ddysgu a pha gamau sydd eu hangen i liniaru'r effeithiau hyn;
- camau sydd eu hangen;
- protocolau argyfwng a manylion cyswllt;
- y rôl y gall y lleoliad addysg ei chwarae, e.e. Rhestr o bethau i fod yn ymwybodol ohonynt
- dyddiadau adolygu a sbardunau adolygu;

- rolau staff penodol, e.e. pwynt cyswllt ar gyfer rhieni, staff sy'n gyfrifol am weinyddu / goruchwylio meddyginiaeth, a threfniadau i'w cwmpasu yn eu habsenoldeb;
- materion cydsynio / preifatrwydd / rhannu gwybodaeth sensitif;
- anghenion hyfforddi staff, megis mewn perthynas â gweinyddu gofal iechyd, cymhorthion a thechnolegau addasol;
- cadw cofnodion - sut y bydd yn cael ei wneud, a pha wybodaeth sy'n cael ei chyfathrebu i eraill;
- cludiant o'r cartref i'r ysgol - cyfrifoldeb yr awdurdod lleol yw hwn, a allai fod o gymorth iddo fod yn ymwybodol o CGIU y dysgwr a'r hyn y mae'n ei gynnwys, yn enwedig mewn perthynas â sefyllfaoedd brys.

Nod y cynllun yw cipio'r camau y mae angen eu cymryd i helpu dysgwr i reoli eu cyflwr a goresgyn unrhyw rwystrau posibl i gymryd rhan yn llawn mewn addysg. Dylai'r rhai sy'n dyfeisio'r cynllun gytuno pwy fydd yn arwain, ond mae'r sefydliad addysg yn gyfrifol am sicrhau ei fod yn cael ei gwblhau a'i weithredu. Mae llawer o sefydliadau'r trydydd sector wedi cynhyrchu templed CGIU penodol y gellid ei defnyddio.

Dylai cyrff llywodraethu sicrhau bod y cynlluniau'n cael eu hadolygu o leiaf unwaith y flwyddyn neu'n amlach pe bai tystiolaeth newydd bod anghenion y dysgwr wedi newid. Dylid eu datblygu gyda lles gorau'r dysgwr mewn cof a sicrhau bod y lleoliad addysg, gyda gwasanaethau arbenigol (os oes angen), yn asesu'r risgiau i addysg, lles iechyd a chymdeithasol y dysgwr. Lle mae gan ddysgwr AAA, dylai'r CGIU fod wedi'i chysylltu ag unrhyw gynllun addysg unigol, Datganiad AAA, neu gynllun dysgu a sgiliau.

Cydlynu gwybodaeth gyda gweithwyr proffesiynol gofal iechyd, y dysgwr a'r rhieni

Mae'r ffordd y mae anghenion gofal iechyd y dysgwr yn cael ei rannu gyda gweithwyr proffesiynol cymdeithasol a gofal iechyd yn dibynnu ar ei ofynion a'r math o leoliad addysg. Dylai'r CGIU egluro sut y caiff gwybodaeth ei rhannu a phwy fydd yn gwneud hyn. Gall yr unigolyn hwn fod yn fan cyswllt cyntaf i rieni a staff a byddai'n cysylltu ag asiantaethau allanol.

Cyfrinachedd

Mae'n bwysig bod staff perthnasol (gan gynnwys staff dros dro) yn ymwybodol o anghenion gofal iechyd eu dysgwyr, gan gynnwys newidiadau i CGIU. Bydd CGIU yn debygol o gynnwys gwybodaeth sensitif neu gyfrinachol. Rhaid i rannu a storio gwybodaeth gydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998 a heb dorri hawliau preifatrwydd neu ddyletswydd hyder sy'n ddyledus i'r unigolion.

Rôl y dysgwyr wrth reoli eu hanghenion gofal iechyd eu hunain

Dylid annog dysgwyr sy'n gymwys i wneud hynny i gymryd cyfrifoldeb am reoli eu meddyginiaethau a'u gweithdrefnau eu hunain. Dylid adlewyrchu hyn o fewn CGIU y dysgwr.

Lle bo hynny'n bosib, dylid caniatáu i ddysgwyr gario eu meddyginiaethau a'u dyfeisiau perthnasol eu hunain, neu allu cael mynediad i feddyginiaeth yn gyflym. Efallai y bydd rhai dysgwyr yn gofyn am lefel briodol o oruchwyliaeth.

Os yw dysgwr yn gwrthod cymryd ei feddyginiaeth neu gynnal gweithdrefn angenrheidiol, ni ddylai staff orfodi iddynt wneud hynny, ond dilyn trefniadau diffiniedig y lleoliad, a gytunwyd yn y

CGIU. Dylid hysbysu'r rhieni cyn gynted â phosib fel y gellir ystyried trefniant arall, a dylid gofyn am gyngor iechyd lle bo hynny'n briodol.

Cadw cofnodion

Rhaid cofnodi pob meddyginiaeth ar y ffurflenni priodol. Os yw dysgwr yn gwrthod ei feddyginiaeth, dylai staff gofnodi hyn a dilyn y gweithdrefnau diffiniedig lle bydd rhieni yn cael gwybod am y diffyg cydymffurfio hwn cyn gynted â phosib.

Mae'r enghreifftiau gorau o gadw cofnodion yn cynnwys systemau lle mae cofnodion anghenion gofal iechyd y dysgwr wedi'u cyfrifiaduro i ganiatáu mynediad cyflym a hawdd gan y staff priodol. Gall systemau data hefyd ganiatáu mynediad hawdd i'r wybodaeth ofynnol ar gyfer staff y gellir eu gosod yn yr ystafelloedd dosbarth lle nad ydynt yn gyfarwydd ag anghenion gofal iechyd y dysgwyr.

Rhaid i weithrediad systemau o'r fath gydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998.

17. Ymarfer annerbyniol

Nid yw'n arfer derbyniol i:

- atal dysgwyr rhag mynychu lleoliad addysg oherwydd eu hanghenion gofal iechyd, oni bai eu bod yn mynychu'r lleoliad yn debygol o achosi niwed i'r dysgwr neu i eraill.
- atal dysgwyr rhag cael mynediad at eu hanadlyddion neu feddyginiaeth arall yn hawdd, a'u hatal rhag cymryd eu meddyginiaeth pan fo angen.
- cymryd yn ganiataol bod pob un o'r dysgwr sydd â'r un cyflwr yn gofyn yr un driniaeth.
- anwybyddu barn y dysgwr neu eu rhieni, neu anwybyddu tystiolaeth neu farn gofal iechyd (er y gellid holi'r safbwyntiau hyn a cheisio barn ychwanegol yn brydlon).
- anfon dysgwyr ag anghenion gofal iechyd gartref yn aml neu eu hatal rhag aros am weithgareddau arferol, gan gynnwys cinio, oni bai bod hyn wedi'i nodi'n briodol yn eu CGIU.
- anfon dysgwr sy'n sâl neu angen cymorth i ystafell feddygol neu brif swyddfa heb ei fod gyda chwmni neu gyda rhywun nad yw'n gallu ei fonitro'n iawn.
- cosbi dysgwr am ei gofnod presenoldeb os yw'r absenoldeb yn gysylltiedig â'i anghenion gofal iechyd. Ni ddylid defnyddio 'absenoldebau awdurdodedig' gan gynnwys apwyntiadau gofal iechyd, amser i deithio i'r ysbyty neu apwyntiad, ac amser adennill o driniaeth neu salwch gael ei ddefnyddio i gosbi dysgwr mewn unrhyw fodd. Mae hyn yn cynnwys, ond heb ei gyfyngu iddynt, cyfranogiad mewn gweithgareddau, teithiau neu wobrau sy'n cael eu cymell o ran cofnodion presenoldeb.
- gofyn am addasiadau neu amser ychwanegol ar gyfer dysgwr ar ddiwedd y cyfnod. Dylent wneud cais amdanynt mewn da bryd. Dylid ystyried hefyd addasiadau neu amser ychwanegol sydd ei hangen mewn profion arholiadau neu brofion eraill.
- atal dysgwyr rhag yfed, bwyta neu gymryd egwylliau toiled neu eraill pryd bynnag y mae eu hangen er mwyn rheoli eu hanghenion gofal iechyd yn effeithiol.

- disgwyl i rieni, neu fel arall eu gwneud yn teimlo'n orfodol, i fynychu'r lleoliad addysg, taith neu weithgaredd arall oddi ar y safle i weinyddu meddyginiaeth. neu roi cymorth gofal iechyd i'r dysgwr, gan gynnwys ar gyfer materion toiled
- disgwyl neu'n achosi rhiant i roi'r gorau i waith neu ymrwymadau eraill oherwydd bod y lleoliad addysg yn methu â chefnogi anghenion gofal iechyd y dysgwr.
- gofyn i ddysgwr adael yr ystafell ddosbarth neu weithgaredd os oes angen iddynt weinyddu meddyginiaeth nad yw'n bersonol neu fwyta bwyd yn unol â'u hanghenion iechyd;
- atal neu greu rhwystrau dianghenraid i gyfranogiad dysgwr mewn unrhyw agwedd ar ei addysg, gan gynnwys teithiau, e.e. trwy ofyn bod rhiant yn dod gyda'r dysgwr.

Gweler yr adran 'Arfer Annerbyniol' yng nghanllawiau statudol Llywodraeth Cymru sef 'Cefnogi Dysgwyr â Gofal Iechyd':

<http://learning.gov.wales/resources/browse-all/supporting-learners-with-healthcare-needs/?lang=en>